

LA SOCIETAT BARCELONINA, 1808-1868

Àngels Solà i Parera

Universitat de Barcelona

En el període 1808-1868 la societat barcelonina experimentà una gran transformació sota el doble impacte de les dues revolucions, la política i la industrial, que marcaren la història del món occidental en el segle XIX. Malgrat la importància del tema, són molts els aspectes encara desconeguts o bé malconeguts –per haver estat oblidats, simplificats o tergiversats– que defineixen la societat de Barcelona en aquests anys. Certament, falten fonts per a tractar algunes qüestions, i en molts casos les que hi ha són de consulta molt lenta.

A part de la dificultat documental per a tractar diversos temes, l'estudi de la societat barcelonina de 1808 al 1868 és complicat perquè, d'acord amb la complexitat de l'estructura productiva i mercantil de la ciutat –en gran part procedent d'una arrelada i antiga tradició artesanal–, hi havia una notable complexitat social. No cal dir que molts dels oficis i treballs patiren una gran transformació, de vegades anunciada ja en el segle anterior, mentre que n'apareixien d'altres. Per això, cal contemplar aquella societat en un marc analític i interpretatiu molt més ampli de l'acostumat, ja que es tendeix a limitar-la al binomi burgesia i proletariat, i s'obvia tractar el món de les professions liberals, el dels artesans i el de les dones.

Per copsar les característiques de la societat barcelonina entre el 1808 i el 1868 cal començar per integrar-la en un àmbit espacial que vagi més enllà del mateix terme municipal, és a dir que inclogui d'entrada tota la superfície del Pla de Barcelona, entre el Besòs i el Llobregat, i els municipis que encabeix, però que tingui en compte a més els lligams de caràcter econòmic que existeixen entre Barcelona i altres nuclis catalans, per les conseqüències de caràcter social que poden desprendre's d'aquests vincles regionals, sobretot a partir del desenvolupament del sistema de fàbrica.

La ponència tractarà bàsicament de diferents aspectes vinculats a l'estructura socioprofessional barcelonina d'aquells anys, que és prou mal analitzada. La part més coneguda és la dels grans contribuents, encara que hi ha molts aspectes encara per a investigar dins aquest col·lectiu. Darrerament, s'estan fent aportacions importants sobre el món dels menestrals i dels assalariats. Abordarem el tema de la mobilitat social, tant ascendent com descendent, que cal explicar adequadament, tenint en compte tant l'impacte de les crisis econòmiques com l'èxit en els negocis –siguin productius o especulatius–, així com la procedència geogràfica i la possible experiència en altres espais territorials, com ara el peninsular o el colonial. En aquest apartat, cal insistir que l'anàlisi socioprofessional de la població i de la mobilitat social ascendent cal efectuar-la tenint en compte les estratègies familiars més que les activitats individuals.

També abordarem la qüestió de la consciència de classe i de les identitats de grup, qüestions que, fins ara, només han estat considerades pràcticament en el cas dels obrers, en el marc del naixement del sindicalisme els anys 1840-1843. Igualment, s'han de considerar els nivells de vida i de consum, especialment les condicions de vida i de treball de la classe treballadora, i de les estratègies que aquesta va seguir per a procurar-se la subsistència quan la manca de feina o els baixos salaris no l'asseguraven. En aquest apartat, cal fer referència a la lluita dels treballadors per defensar els seus

interessos i procurar millorar la seva situació, analitzant-ne les reivindicacions, mobilitzacions, organitzacions i participació política, que reclamava la implantació d'un sistema democràtic.

La ponència també s'aproximarà al món femení, molt més complex, dinàmic i autònom del que se sol pensar. Cal observar les activitats socials de les dones de la noblesa i de la burgesia alta i mitjana, així com les diverses facetes de la dona de la mitjana i petita burgesia en el món del treball independent. Òbviament, també s'ha de tractar del treball assalariat –o a preu fet– femení, i considerar què suposaven aquests ingressos en el salari familiar.

Unes altres qüestions a considerar són: les pràctiques socials, la concepció del món i el sistema de valors dels diferents grups socials, i l'expressió de les diferents cultures, la burgesa, la dels artesans i la dels obrers, i potser també la femenina. Si he dit que hi ha pocs estudis sobre l'estructura socioprofessional de la societat barcelonina de 1808 a 1868, en aquest darrer rengle es pot assegurar que el desconeixement encara és més gran.